

Helgekommentar, Moss Avis 13. september 2014

2014 Post Festum

Av Trygve G. Nordby

Det har vært en fin fest i 2014. Den har vært Grunnloven verdig. Vi har fulgt med på TV, holdt taler og sett Christian Frederik spelet i Moss. Fint og flott alt sammen.

Denne uken tok vi også turen over fjorden for å se det mektige, fem timer lange teaterprosjektet som Grenland Friteater og Teater Ibsen har satt opp i forbindelse med 200-års-jubileet. Forfatteren Dag Larsen fra Son har skrevet gjennomgangshistorien. Han bygger stykket på opplysningstiden og ideene fra den franske revolusjonen: Frihet, likhet og brorskap. Han lar den fransk-norske datteren til en trommeslager i Napoleons hær komme til Norge. Med en tromme fylt med frø. Med fremtidshåp hun ønsker å plante langt inne i Telemark, eller det «telemørke» som hennes far opprinnelig kom fra. En symbolspektet og herlig forestilling!

Men som alle andre fester vil også dette jubileet ta slutt. Vi har danset og drukket og feiret 200 år med frihet og demokrati. Dermed melder også bakfylla og ettertanken seg. Ikke sånn å forstå at vi angrer på noe vi har sagt eller gjort. Det er snarere slik at vi burde angre på noe vi ikke har sagt – og ikke har gjort.

«De aller fleste av oss har valgmuligheter» sa Kronprins Haakon i sin fine tale under jubileet i Moss den 14. august. Det er bare det at han selv ikke har denne friheten. Selv etter 200 hundre år med nasjonalt selvstyre holder vi oss med monarki. Denne komplett udemokratiske statsformen og arkaiske etterlevning etter privilegiums-, ordens- og adelsvesenet. Et system som på den ene siden begrenser rollen som statsoverhode til medlemmene av én bestemt familie, og på den annen side fratrar familieoverhodet grunnleggende menneskerettigheter som trosfrihet og ytringsfrihet.

Med unntak av Kjetil Bragli Alstadheim i Dagens Næringsliv, som har utgitt bok om «Republikken Norge» i jubileumsåret, er det mer eller mindre tyst blant folk flest, politikere, journalister og kunstnere. Skaprepublikanerne holder seg for det meste inne i skapene sine. Det er jo så mye vondt og vanskelig i verden, så det er da ingen grunn til å rippe opp i dette. Dessuten er kongefamiliens medlemmer så snille, flinke og hyggelige.

Ja visst gjør kongefamilien en god jobb. Men det er ikke det diskusjonen om statsform handler om. I denne diskusjonen ser det ut til at enhver standard for prinsipiell argumentasjon har abdisert (!). Det er altså ikke før vi får skandaler og noen på slottet som vi direkte misliker, at vi vil begynne å diskutere prinsipper. Slik de av og til gjør i Sverige etter Carl Gustavs eskapader. Debatten om Norges samfunnsorden er basert på hva eller hvem vi i øyeblikket liker eller misliker.

Og når man likevel noen ganger får en diskusjon om monarkiet i Norge, pleier kronargumentet (!) å bli stilt gjennom følgende retoriske spørsmål: Ville det blitt noe bedre med Thorbjørn Jagland som president? Eller Olemic Thommesen? Jeg svarer naturligvis et rungende ja! Selv en valgt president Siv Jensen hadde vært mye bedre enn en som har fått posisjonen ved fødsel. Dermed kunne vi også kastet henne hvis vi ikke synes hun gjorde en god nok jobb som vårt statsoverhode.

Tilbake til kronprinsen. En flott fyr som engasjerer seg for alt som er godt og riktig i verden. Men i Grunnlovens navn er han den eneste unge mannen i Norge som ikke fritt kan velge sin framtid, sitt yrke eller sin tro. I praksis kan han heller ikke ytre seg om det han vil! Han, og den som har valgt å gifte seg med ham, sitter i praksis buret inne i monarkiet. Som gissel for en kollektiv feighet når det gjelder å gjennomføre ideene bak Grunnloven, om frihet, likhet og brorskap - fullt ut.

Den aller beste løsningen ville naturligvis være å si at gjort er gjort og spist er spist, og velge Haakon Magnus som vårt første, demokratisk valgte statsoverhode. Det ville gitt en myk overgang fra middelalder til moderne tid.

Slipp dem ut!